

Ersätтарыttrande till Barn- och utbildningsnämnden 23 september 2009

§ 39 Yttrande över motion om att minska köttkonsumtionen

Miljöpartiet de Gröna i Tyresö har den 14 maj 2009 lämnat en motion om att minska köttkonsumtionen i kommunen. Maten i förskola, skola och gymnasiet kan spela en viktig roll för att unga människor ska lära sig att uppskatta kost som är både hälsosam och ekologiskt hållbar. Att-satserna lyder som följer;

- att minst en dag i veckan endast servera vegetarisk mat i Tyresös förskolor, grundskolor och gymnasieskolan.
- att attraktiva vegetariska alternativ finns tillgängliga varje dag.
- att all kökspersonal som är inblandade i tillagningen av mat erbjuds en kurs i vegetarisk matlagning.

Bakgrund

En kraftfull klimatpolitik kräver att varje sektors klimatpåverkan nagelfars. Om vi ska lyckas dämpa klimatförändringarna måste köttkonsumtionen minska. Enligt FN:s jordbruksorgan FAO står köttproduktionen för en större andel av de globala växthusgasutsläppen än transportsektorn (rapporten *Livestock's long shadow* 2006). En källa av flera till utsläppen är den lustgas som bildas vid spridning av konstgödsel, en annan den metan som bildas vid nötkreaturs matsmältning.

Köttproduktionen slukar enorma mängder vatten och åkermark. Producerandet av ett kilo kött kräver ca 10 gånger mer resurser än producerandet av ett kilo växter, med motsvarande mängd protein. Det stora behovet av mark leder till skövade regnskogar, till sojaproduktion som ofta blir djurfoder. Resurser som istället skulle kunna föda människor.

Idag äts mer kött än vad som någonsin har konsumerats under mänsklighetens historia. Sedan 1950 har köttproduktionen femfaldigats, från 44 miljoner 1950 till över 250 miljoner ton idag. Utvecklingsländerna kopierar den rika världens livsstil och konsumerar allt mer kött. I slutrapporten "Att äta för en bättre miljö" slog Naturvårdsverket år 1997, fast att svenskarna i framtiden endast kan äta fjärdedelen av all den mat av kött, fågel och korv som idag konsumeras. Även konsumtionen av mjölkprodukter måste minska, med ungefär en fjärdedel.

Angående svaret på motionen

Miljöpartiet är mycket besviken på bemötandet från den borgerliga majoriteten och förvaltningens svar på motionen. Svaret andas mycket förutfattade meningar och okunskap. Man tittar inte bakåt och inte särskilt mycket framåt. Historiskt sett har vi aldrig ätit så mycket kött och i perspektivet hållbar utveckling, är det omöjligt att fortsätta denna höga konsumtion.

De senaste veckorna har skolmaten och skolmatssvinnet i Tyresö uppmärksammats i media. Tyresö kommun fortsätter att köpa in danskt kött, trots larm om djurmisshandel och vidriga förhållanden. Elever slänger otroliga mängder mat, ju äldre eleverna blir desto mer mat hamnar i sophinken. Tallriksavskrapet i Tyresö kostar i genomsnitt 77 öre per elev och dag och enligt Mitt i Tyresö (8 september 2009) slängs mat för drygt 1 miljon kronor i Tyresö.

Svinnet kostar inte bara pengar, utan belastar miljön och klimatet. Det finns också en aspekt som handlar om att ungdomar inte lär sig värna begränsade och gemensamma tillgångar. Ytterligare en anmärkningsvärd och allvarlig uppgift är att en mycket stor andel elever ratar skolmaten helt och hållet! Att eleverna äter dåligt och i många fall inte alls, påverkar både hälsa och skolresultat. Det finns klara samband mellan kost och förmågan att uppfatta, bearbeta och minnas information. Bland problemen tar eleverna upp aspekter såsom;

- att maten inte ser aptitlig ut och inte heller smakar bra
- att många färsrätter smakar detsamma - oavsett form eller typ av kött
- halvfabrikat som levereras djupfryst till köket - "att maten ser fejkad ut, som något man köper i en kartong från Felix och värmer i mikron"
- att man är trött på skolmaten, för att det är samma mat som serverats sedan sexårsverksamheten.

I ordförandeutlåtandet står bland annat:

Miljöfrågan är självklart relevant men de åtgärder som genomförs måste vara realistiska och kunna förankras hos de berörda."

I förvaltningens svar står bland annat:

"De flesta barn och ungdomar är inte vana vid, och tycker därför inte om vegetariska rätter."

"/.../ "Barn- och utbildningsförvaltningen anser det olämpligt att ändra matsedeln till att en eller flera dagar per vecka uteslutande servera vegetarisk mat eller att ändra så att en av rätterna alltid är vegetarisk."

"/.../ "Vi tror dessutom att eleverna skulle uppleva förslaget från Bylund, Nylinder och Åkesdotter som en försämring av matsedeln samt att deras föräldrar skulle tro att det har med besparingar att göra. Vårt mål i Tyresö kommun är att alla elever varje dag ska finna något i skolrestaurangen som de vill äta, så att det mår bra, kan växa och utvecklas samt orkar koncentrera sig under lektionerna och få förutsättningar för att prestera bra. Om det enbart skulle serveras vegetarisk mat en dag i veckan, så skulle det innebära att många elever inte skulle äta tillräckligt – eller i värsta fall inget alls – till lunchen denna dag."

"/.../ "Att i detta läge plötsligt börja servera mer av maträtter som barnen inte tycker om anser vi inte är tillrädligt, även om den maten är nyttig och bättre för klimatet."

Ett annat problem som Miljöpartiet ser är alla onödiga tillsatser i skolmaten. Dåliga råvaror maskeras med kemiska tillsatser. Smakförstärkare, aromer, konsistensgivare, sötningsmedel eller färgämnen kamouflerar dåliga råvaror och fungerar som prispressare. Billig mat är inte billig av magiska skäl. Den billigare korven har mindre kött eller sämre kött och lägre hygienkrav. Helt oacceptabelt när det handlar om mat till barn och ungdomar som växer.

För Miljöpartiet är denna motion i allra högsta grad realistisk. Under det senaste året har medvetenheten om köttkonsumtionens inverkan på klimat, naturresurser och folkhälsa ökat. Om förvaltningen och den borgerliga majoriteten vill inspireras finns en bilaga.

Marie Åkesdotter
för Miljöpartiet de Gröna i Tyresö

Bilaga 1. Inspiration och fakta

Carola Magnussons hemsida, <http://www.carolaseko.se/>.

Carola Magnusson har bland annat tre skolköksrestauranger i Stockholms stad. Varje dag serveras nybakat bröd på ekologiskt spannmål. Rikligt salladsbord, flera sorters knäckebröd, ekologisk mjölk och kolsyrat vatten.

Veckan matsedel ser ut som;

Måndag

Pasta al forno / Rårislåda med broccoli & pizzatäcke

Tisdag

Ugnsbakad falukorv med potatismos / Biffar på brunabönor med potatismos

Onsdag

Alaska pollok med citruscrisp, dansk remouladsås & kokt potatis / Hadja med bulgur

Torsdag

Kålrot & morotsoppa / Spenatsoppa

Fredag

Pat ka pao med ekologiskt vitt ris / Pat ka pao på sojafärs med råris

På SLU:s forskarblogg finns många fakta

<http://forskarbloggen.tyepad.com/forskarbloggen/2008/07/kttkonsumtionen.html>

Mark

- Enligt FAO:s statistiska databas så producerades år 2004 drygt 260 miljoner ton kött i världen. Det är nästan en fördubbling jämfört med år 1979, 25 år tillbaka, då drygt 136 miljoner ton kött producerades.
- Enligt FAO:s rapport "Livestock's Long Shadow" används 70 % av all jordbruksmark globalt – åker och bete – till köttproduktion. Men kött och mjölk utgör bara 15 % av den sammanlagda matkonsumtionen.
- Enligt Tillståndet i världen 1999 förbrukar boskapsuppfödningen 38 % av världens spannmål. I i-länderna, som har en betydligt högre köttkonsumtion, går ungefär två tredjedelar av spannmålen till djuruppfödning.
- Enligt SLU:s rapport "Vegan, vegetarian, allätare" kräver en blandkost 2 300 kvadratmeter (0,23 hektar) per person och år medan den vegetariska kosten endast behöver 1 500 kvadratmeter per person.
- USA:s boskapsdjur konsumerar fem gånger så mycket säd som den mängd som konsumeras av den amerikanska populationen människor.
- 80 % av världens produktion av sojabönor går till djurfoder. En del av detta odlas på skövlad regnskogsmark i Amazonas. Enligt rapporten "Livestock's Long Shadow" så har 70 % av skogsskövlingen i Amazonas skett för att anlägga betesmark för boskapsdjur, och på en stor del av de återstående 30 % skövlad skogsmark odlas fodergrödor.
- Totalt importerar de svenska djuruppfödarna cirka 330 000 ton soja från Brasilien varje år.
- I takt med att köttproduktionen i världen ökar försvinner skogarna.

Vatten:

- Enligt professor David Pimentel vid Cornell University i USA krävs 100 000 liter vatten för att producera ett kilo nötkött, om man räknar in produktionen av foder. För ett kilo potatis behövs 500 liter.
- Att köttproduktionen har fördubblats de senaste 25 åren är utan tvekan är starkt bidragande orsak till att bristen på färskvatten i världen blir allt större.
- Över 80 länder lider idag av vattenbrist och en miljard människor saknar tillgång till rent vatten.

Energi:

- Enligt rapporten ”Vegan, vegetarian, allätare” var energiåtgången för att producera ett kilo av de vanligaste köttsorterna - svin- och nötkött - 8,3 respektive 12,8 kWh. För att framställa ett kilo baljväxter behövdes 0,86 kWh och för potatis endast 0,44 kWh. Det innebär att det går åt mellan 10 och 30 gånger mer energi för att producera animaliska produkter än vegetabiliska.
- För att framställa den mest energieffektiva ”proteinproducenten”, ägg, krävs 16 gånger mer energiandelar än det protein som produceras. För kyckling är förhållandet 28:1, för fläsk 66:1, och för lammkött krävs hela 188 gånger mer energi än vad köttet ger.
- Enligt Naturvårdsverket skulle en köttfri kosthållning i Sverige medföra en minskning av den totala energiåtgången för livsmedelsproduktion med ca en tredjedel.

Växthuseffekten:

- Rapporten ”Livestock’s Long Shadow” visade att 18 % av de globala utsläppen av växthusgaser kommer från köttindustrin och djuruppfödningen. Det är mer än de samlade växthusgasutsläppen från världens transporter.
- Idisslande djur avger metangas från både strupe och ändtarm när födan bryts ned. Djurindustrin svarar för 15-20 % av de totala globala metanutsläppen.
- En vanlig mjölkko släpper ut cirka 154 kilo metan per år. Ett kilo metan bidrar lika mycket till växthuseffekten som 21 kg koldioxid gör.

Övergödning:

- I Sverige och västvärlden konsumeras 40 % mer protein än vad som är nödvändigt. Överskottsproteinet omvandlas till kväve som går ut med avföringen för att sedan leda till övergödning av sjöar och vattendrag.
- Hela 90 procent av ammoniakutsläppen i Sverige kommer från djurhållning och gödselhantering.
- Omkring 35 procent av naturmiljön i EU-länderna är så tungt belastad av näringsämnen som kväve och fosfor, att det finns stora risker för skador på naturen. Värst drabbade är områden med hög djurbelastning.
- I Holland finns nästan lika många grisar, 14 miljoner, som det finns människor. Årligen produceras 274 kilo djuravfall per hektar. Utsläpp i form av avföring går ut i vattendragen där den våldsamma höjningen av halter av näringsämnen gör att sjöar och hav växer igen samt att dricksvatten förstörs.

Hälsan:

Hur är det då med hälsan? Hur mycket kött behöver man äta för att vara säker på att hålla en näringsriktig diet? Följande citat är hämtat från Livsmedelsverkets hemsida (uppdaterad 16 feb 2007):

”I genomsnitt en portion (ca 100 g) magert kött (nyckelhålmärkta charkuteriprodukter) per dag. Kött är vår viktigaste källa till järn och bidrar med flera andra mineralämnen och vitaminer.”

Livsmedelsverkets slutsatser från underlagsrapporten ”På väg mot miljöanpassade kostråd” (nr 9/2008) :

”Livsmedelsverket rekommenderar ett lägre intag jämfört med dagens konsumtion av kött och köttprodukter för att minska den globala miljöbelastningen orsakad av köttproduktion. Livsmedelsverkets nuvarande rekommendation om ett intag på cirka 140 gram kött och köttprodukter per person och dag är en bra utgångspunkt. Detta skulle innebära en minskning på 20-25 procent jämfört med nuvarande köttkonsumtion. Om var fjärde till var femte portion kött- och köttprodukter ersätts med exempelvis baljväxter, såsom torkade ärtor, bönor och linser, eller om varje köttportion minskas med en fjärdedel till en femtedel, kommer genomsnittssvensken fortfarande att konsumera en tillräcklig mängd kött- och köttprodukter ur näringssynpunkt.”